

Jord- och skogsbruksutskottet

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2025-2028

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2025-2028 (SRR 2/2024 rd): Ärendet har remitterats till jord- och skogsbruksutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 23.5.2024.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Jyri Inha, finansministeriet
- lantbruksråd Esa Hiiva, jord- och skogsbruksministeriet
- ekonomidirektör Matti Hyytinen, jord- och skogsbruksministeriet
- konsultativ tjänsteman Heikki Piiparinen, jord- och skogsbruksministeriet
- ekonomidirektör Jutta Petäjä, Naturresursinstitutet
- jordbruksdirektör Johan Åberg, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- centralförbundsordförande Mats Nylund, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf
- ekonomisk expert Emil Lemström, Skogsindustrin rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Lantmäteriverket
- Forststyrelsen
- Livsmedelsverket
- Centralförbundet för Fiskerihushållning
- Bioenergia ry
- Livsmedelsindustriförbundet rf
- Koneyrittäjät ry
- Pro Vege ry
- ProAgria Keskusten Liitto ry
- Finlands Sågindustri rf
- Finlands Yrkesfiskarförbund FYFF rf
- Finlands Hippos rf
- Finlands Fiskodlarförbund rf

Utlåtande JsUU 7/2024 rd

- Finlands naturskyddsförbund rf.

Inget yttrande av

- Finlands Jägarförbund.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Verksamhetsförutsättningarna för jordbruket och livsmedelsproduktionen

Planen för de offentliga finanserna tar fasta på regeringens mål att stabilisera skuldkvoten i de offentliga finanserna före 2027. Regeringen har också utfäst sig att hålla underskottet i de offentliga finanserna under 3,5 procent år 2024. För att uppnå dessa mål vidtar regeringen åtgärder som är nödvändiga för att balansera upp de offentliga finanserna. Jord- och skogsbruksutskottet anser det vara viktigt att jordbrukets betydelse som en del av försörjningsberedskapen och samhällets strategiska kärna har identifierats så att nedskärningar inte har riktats till livsmedelsproduktionen. Med tanke på försörjningsberedskapen är det nödvändigt att jordbruket tillförsäkras förutsättningar att klara av sin huvudsakliga uppgift, dvs. livsmedelsproduktionen. Allokeringen av jordbruksstöden påverkar också i hög grad priset på konsumenternas matkasse. Utskottet anser att jordbrukspolitikens och lantbruksproducenternas betydelse för den nationella försörjningsberedskapen och livsmedelsförsörjningen bör framhävas också i den offentliga debatten.

Anslagen under jord- och skogsbruksministeriets huvudtitel uppgår till i genomsnitt 2,6 miljarder euro per år under ramperioden. Av anslagen är andelen för jordbruk och livsmedelsekonomi 70 procent i slutet av ramperioden, 16 procent för landsbygdsutveckling, 7 procent för naturresursekonomi och 7 procent för övriga kapitel under huvudtiteln. Största delen, det vill säga cirka 90 procent, av anslagen för utveckling av landsbygden och för jordbruk och livsmedelsekonomi hänförs sig till genomförandet av Finlands CAP-plan 2023—2027, som infördes vid ingången av 2023. Stöden har under de senaste åren utgjort i genomsnitt cirka 30 procent av gårdarnas totala intäkter, vilket innebär att deras betydelse som ekonomiskt skyddsnät fortfarande är stor.

Jord- och skogsbruksutskottet betonar att jordbrukets lönsamhet fortfarande är mycket svag. Enligt Statistikcentralens uppgifter från våren 2024 sjunker företagareinkomsten från jordbruket mer än väntat år 2023. Enligt de preciserade preliminära uppgifterna beräknas företagareinkomsten inom jordbruket minska med nästan 23 procent från året innan till följd av det svaga skördeåret 2023 och de slojade krisstöden som ännu betalades 2022. År 2023 är gårdarnas genomsnittliga företagareinkomst enligt Naturresursinstitutets prognos 16 500 euro. Enligt Naturresursinstitutet betalades det i Finland så sent som 2020 arealbaserade stöd på cirka 60 miljoner euro till gårdar som inte alls haft inkomster av jordbruksprodukter eller utarrendering av åkrar. Utskottet anser att det i enlighet med regeringsprogrammet är viktigt att stöden för att trygga den nationella försörjningsberedskapen särskilt riktas till livsmedelsproduktionen.

Enligt regeringsprogrammets vision kommer livsmedelsproduktionen i Finland att vara lönsam och livsmedelsexporten fördubblats. Planen för de offentliga finanserna innehåller också sysselsättnings- och tillväxtåtgärder för att uppnå en hållbar tillväxt i Finlands ekonomi. För försörjningsberedskap och exportfrämjande åtgärder inom jordbruks- och livsmedelssektorn och

Utlåtande JsUU 7/2024 rd

bioekonomisektorn anvisas 10 miljoner euro per år från och med 2025. Livsmedelssektorn är Finlands fjärde största bransch som direkt sysselsätter nästan 40 000 personer och indirekt var åttonde finländare, dvs. mer än 340 000 personer. I Finland är graden av inhemskt ursprung för råvaror mycket hög (82 procent) och cirka 72 procent av livsmedelsexportens förädlingsvärde stannar kvar i Finland. Men handelsbalansen för livsmedel visar underskott, och trots den ökade exporten har exempelvis Sveriges export fem gånger större värde och Danmarks upp till tio gånger större värde jämfört med Finlands livsmedelsexport. Jord- och skogsbruksutskottet anser att anslaget för exportfrämjande i planen för de offentliga finanserna är ytterst behövligt för att genomföra åtgärderna i tillväxtprogrammet för livsmedelssektorn.

Utöver främjandet av livsmedelsexporten behövs det tillräcklig FoU-finansiering för att påskynda innovationer och investeringar inom livsmedelsbranschen i syfte att öka förädlingsvärdet och sysselsättningen inom branschen. För FoU-verksamheten anvisas det inom jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde ett tillägg på i genomsnitt cirka 7 miljoner euro per år under ramperioden, varav 4 miljoner euro anvisas för stöd till FoU-verksamheten inom bioekonomin och i genomsnitt cirka 3 miljoner euro anvisas för post doc-program för forskningsinstitut. I de yttranden som utskottet fått har det betonats att stärkandet av den inhemska livsmedelsindustrins konkurrenskraft förutsätter ett långsiktigt åtagande att främja exporten och i praktiken också till exempel en ökning av livsmedelssektorns andel av Finlands Akademis och Business Finlands finansiering. De produktutvecklingstjänster inom livsmedelssektorn som möjliggjorts genom offentliga FoU-satsningar samt forskningsinstitutens grundforskning och innovationer som uppstår i tillämpad forskning skapar förutsättningar för uppkomsten av nya innovationsföretag och egen innovationsverksamhet i företag. När det gäller FoU-finansieringen måste särskild uppmärksamhet ägnas åt kommersialiseringen av forskningen.

Med tanke på jordbrukets framtid påpekar utskottet att medelåldern bland jordbrukarna stiger. Enligt Statistikcentralen var medelåldern 53 år 2021, medan den så sent som 2000 var 47 år. Under samma period har andelen jordbrukare över 65 år av alla jordbrukare ökat så att nästan var femte jordbrukare var äldre än 65 år 2021. Med tanke på generationsväxlingarna på gårdarna kan nedskärningen av yrkesutbildningens finansiering med 100 miljoner euro för vuxnas del försvåra situationen och försvaga landsbygdsföretagandets attraktionskraft och tillgången på kompetent arbetskraft. Den kanske viktigaste produktionsfaktorn inom primärproduktionen är kunnig och välmående arbetskraft, och yrkesutbildningen har en central betydelse också för jord- och skogsbruksbranschens framtid. Naturbruksutbildningen är dyr eftersom den kräver omfattande stödstrukturer för undervisningen, såsom undervisningsgårdar, trädgårdar och skogar. Utbildningen är praktiskt orienterad och kräver också undervisning i smågrupper. Jord- och skogsbruksutskottet anser det vara viktigt att naturbruksutbildningen kan tillgodose behoven inom jord- och skogsbruket och de förändrade kraven i omvärlden.

Utveckling av landsbygden

I regeringsprogrammets bilaga B om ekonomiska beslut konstateras det att Finlands CAP-plan ska ändras så att den nationella medfinansieringen minskas med sammanlagt 137,5 miljoner euro 2025–2027. Minskningen avser landsbygdsutveckling på regional och lokal nivå. Jord- och skogsbruksutskottet fäste i sitt utlåtande om planen för de offentliga finanserna 2024–2027 (JsUU 11/2023 rd — SRR 1/2023 rd) uppmärksamhet vid att en nedskärning i den nationella medfinan-

Utlåtande JsUU 7/2024 rd

sieringen i princip samtidigt också minskar Finlands utdelning från EU-finansieringen. Därför bör minskningarna av den nationella finansieringsandelen enligt utskottet planeras omsorgsfullt så att deras inverkan på utdelningen blir så liten som möjligt.

I ramarna för 2025–2028 görs anslagsöverföringar för den nationella medfinansieringen inom jord- och skogsbruksministeriets moment inom ramen för de totala anslagen för dessa år och den totala finansieringen för 2021–2027. Överföringarna av anslag och ombudgeteringen av den nationella medfinansieringen i budgeten för 2022 gör det möjligt att spara enligt regeringsprogrammet på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt med tanke på förutsättningarna för utveckling av landsbygden och tryggheten av livskraften. Dessutom kan man säkerställa att de mål för CAP-planen som överenskommit med kommissionen uppnås och att EU-finansieringen för planen intäktsförs till fullt belopp. Jord- och skogsbruksutskottet anser det vara viktigt att man har hittat en ändamålsenlig och skälig lösning för att genomföra besparingen enligt regeringsprogrammet.

Utskottet betonar särskilt betydelsen av energiförsörjning och driftsäkerhet i livsviktiga nät på landsbygden. Genom att reformera energisystemet och stödja den decentraliserade energiproduktionen kan man förbättra energisäkerheten och försörjningsberedskapen under normala tider och undantagsperioder. Enligt redogörelsen om försörjningsberedskap 2022 ter sig målet att minska den energiproduktionskapacitet som baserar sig på förbränning delvis problematiskt med tanke på försörjningsberedskapen, eftersom det på kort sikt endast finns ett begränsat antal uppvärmningsformer som inte baserar sig på förbränning. I detta sammanhang lyfter utskottet särskilt fram torvens betydelse inom energiförsörjningen, som växtunderlag och som strö inom husdjursproduktionen.

Hållbar skötsel och användning av skogar

Enligt planen för de offentliga finanserna är målet för naturresursekonomin en hållbar vård och ett hållbart nyttjande av förnybara naturresurser samt hantering av de risker som anknyter till dem. Skogssektorn har i Finland en betydande samhällsekonomisk inverkan, och särskilt i östra och mellersta Finland är skogsbrukets och skogsindustrins regionalekonomiska betydelse mycket stor. Det är nödvändigt att främja skogstillväxten för att trygga tillgången på virkesråvara, samordna skogarnas kolbindning och mångfaldsvärden och trygga utvecklingsmöjligheterna för den träbaserade bioekonomin. Utskottet konstaterar att skogarnas hälsa och anknytande riskhantering spelar en nyckelroll i det allt varmare klimatet. Särskild uppmärksamhet måste ägnas skogarnas utveckling i initialskedet, som kan förbättra skogens kolbindning och motståndskraft mot skador samt säkerställa fortsatt tillgång på virkesråvara av hög kvalitet. Incitamentsystem för skogsbruket spelar en central roll när det gäller att främja en aktiv skogsvård som genomförs i rätt tid.

Vid användningen av trä eftersträvas en så hög förädlingsgrad som möjligt, står det i regeringsprogrammet. Träbyggandet ökas genom incitament och genom avveckling av reglering i anslutning till det. Finansiering för forskning, utveckling och innovation kanaliseras till träbyggande och satsningar görs på utbildning inom branschen. Utbildning och forskning i skogar och skogsbruk är av central betydelse för utvecklingen av hela bioekonomin samt för upprätthållandet och utnyttjandet av nationella informationsresurser av hög kvalitet. Finland har världens mest detaljerade information om skogstillgångar och heltäckande metoder för inventering av skogsresurser-

Utlåtande JsUU 7/2024 rd

na. Behovet av uppmätta data ökar i framtiden bland annat via EU-lagstiftningen, och därför måste man säkerställa insamlingen av högkvalitativ information om skogstillgångar och vidareutvecklingen av metoderna.

Högekvalitativ information om skogstillgångar återspeglas också i skyddet av de gamla skogar och skogar i naturtillstånd som uppfyller kriterierna, vilket Finland har förbundit sig till i regeringsprogrammet. Skyddet och inventeringarna av gamla skogar kommer också att påverka enskilda skogsägare, och det är viktigt att det reserveras tillräckliga finansiella resurser för detta kartläggningsarbete. Utskottet betonar allmänt att ekonomiskogarna spelar en viktig roll för att bevara den biologiska mångfalden. I Finland finns det totalt 2,94 miljoner hektar skyddade skogar, dvs. 13 procent av Finlands skogar är skyddade. Utanför skogsbruket står 2,27 miljoner hektar, dvs. 10 procent av skogsarealen. Enligt en rapport om Europas skogar omfattar de striktast skyddade skogarna i hela Europa sammanlagt 3,7 miljoner hektar, varav cirka hälften (1,9 miljoner hektar) finns i Finland.

Inom naturresursekonomin finns handlingsplanen för den biologiska mångfalden i skogarna i södra Finland (Metso) och livsmiljöprogrammet Helmi, som fokuserar på restaurering, bland de viktigaste programmen för att förbättra tillståndet för den biologiska mångfalden. Det främsta målet för Helmi-programmet är att stärka den finska naturens mångfald och förbättra livsmiljöns tillstånd bland annat genom att man skyddar och restaurerar myrar, restaurerar och vårdar fågelvatten, vårdbiotoper och skogsmiljöer samt restaurerar naturen kring små vattendrag och stränder. Som ett led i genomförandet av Helmi-programmet har anvisats tilläggsfinansiering i form av projektfinsiering för fångst av skadliga små rovdjur samt för restaurering och vård av fisk- och livsmiljöer. Utskottet noterar att finansieringen av frivilliga mångfaldsprogram (Nousu-, Metso- och Helmi-programmen) har förlängts med sammanlagt 6 miljoner euro per år.

Fiskerihushållningen som en del av försörjningsberedskapen

Ovan nämns det att Finlands handelsbalans visar underskott inom livsmedelssektorn. Trots de rikliga fiskresurserna uppvisar också handelsbalansen för fiskprodukter ett kraftigt underskott i Finland. Importvärdet för alla fiskprodukter 2023, exklusive transitexport av lax, var 372 miljoner euro. Till Finland importerades hela laxar från Norge till ett värde på 288 miljoner euro, och en del av laxarna exporterades som färskvara vidare till Europa. Värdet av exporten exklusive transitexporten av lax uppgick för sin del till 79 miljoner euro. Jord- och skogsbruksutskottet anser att det är viktigt att fortsätta genomförandet av programmet för främjande av inhemsk fisk och vattenbruksstrategin. Som en del av den inhemska försörjningsberedskapen bör man fortsatt sträva efter att ytterligare förbättra verksamhetsförutsättningarna för yrkesfisket, så som det konstateras i regeringsprogrammet. Dessutom kan konsumtionen, tillgången och exporten av inhemsk fisk ökas också genom att vattenbrukssektorns verksamhetsbetingelser förbättras, där det är viktigt att förenkla tillståndsförfarandena och bestämmelserna om fiskodling.

Konsekvenserna av produktivetsprogrammet för statsförvaltningen

Regeringen genomför statsförvaltningens produktivetsprogram, med sikte på att uppnå en besparing på sammanlagt cirka 390 miljoner euro från och med 2027. I regeringsprogrammet beslutades det om en omkostnadsbesparing på cirka 240 miljoner euro. Dessutom beslutade reger-

Utlåtande JsUU 7/2024 rd

ingen i samband med ramförhandlingarna våren 2024 att minska omkostnaderna med cirka 150 miljoner euro varje år och att tidigarelägga den tidigare överenskomna besparingen med 50 miljoner euro till att infalla redan 2025. Jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde står för sammanlagt 26,5 miljoner euro av statsförvaltningens produktivitetsprogram från och med 2027.

När det gäller sparbetingen i produktivitetsprogrammet har det uttryckts oro över hur besparingarna påverkar förvaltningens kunder, dvs. särskilt producenternas och företagens ställning i branschen. Utgångspunkten är att de ansvarsfullt effektiviserar sin verksamhet, prioriterar sina uppgifter och söker besparingar som en del av den normala verksamheten. Jord- och skogsbruksutskottet betonar att produktivitetsprogrammet måste genomföras så att det inte leder till sämre administration av jordbruksstöden eller fördröjda utbetalningar. Utskottet anser att exempelvis kostnadseffektiviteten i tillsynen kan utvecklas så att tillsynens kvalitet eller livsmedelssäkerheten inte försämras. Enligt regeringsprogrammet ska exempelvis överlappande tillsyn på gårdarna och inom livsmedelsindustrin minskas.

Livsmedelsverkets omkostnader har anvisats sammanlagt 15 miljoner euro för åren 2024–2027 för att stärka verksamheten. I analogi med detta finns en nedskärning på sammanlagt 5,6 miljoner euro inskriven för verket i ramarna för åren 2025–2027. I och med utvecklingen av datasystemen har i synnerhet kostnaderna för underhåll och kontinuerlig utveckling av datasystemen ökat avsevärt, vilket medför en mycket stor utmaning för att få verkets ekonomi i balans. Under den nya programperioden för EU:s gemensamma jordbrukspolitik genomförs mycket stora reformer som gäller förvaltningsprocesserna och tekniken. Genomförandet av den nya programperioden stöder sig starkt på att digitaliseringen utökas och utnyttjas. Jord- och skogsbruksutskottet anser det vara viktigt att följa utvecklingen av kostnaderna för Livsmedelsverkets datasystem och försöka hitta metoder för att bryta kostnadsökningen.

Avslutningsvis

I planen för de offentliga finanserna ingår besparingar i statsunderstöden inom olika förvaltningsområden, varav ett sparbeting på sammanlagt 13,7 miljoner euro riktas till jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde. I fråga om besparingarna i statsunderstödet avgörs fördelningen på de olika momenten i samband med senare budgetprocesser. Jord- och skogsbruksutskottet lyfter slutligen fram hur sparbetingen eventuellt påverkar hästhållningens verksamhetsförutsättningar. Under de senaste åren har det skett betydande förändringar i finansieringen av hästhållningen, och finansieringen vidareutvecklas. Fram till 2017 finansierade hästbranschen sig själv helt och hållet via sitt eget spelbolag, men efter att spelbolagen fusionerades under Veikkaus blev finansieringen av branschen beroende av statsunderstöd i enlighet med ett parlamentariskt samförståndsavtal. Nu har det inom branschen lagts fram förslag om att flytta över spelverksamheten till ett licenssystem. Jord- och skogsbruksutskottet betonar att verksamhetsförutsättningarna för hästhållning enligt regeringsprogrammet ska säkerställas och finska hästens ställning som nationalras tryggas. Detta förutsätter att ändringarna i statsunderstöden genomförs på ett kontrollerat och systematiskt sätt.

Utlåtande JsUU 7/2024 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Jord- och skogsbruksutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 22.5.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Jenna Simula saf
vice ordförande Anne Kalmari cent (delvis)
medlem Markku Eestilä saml (delvis)
medlem Tiina Elo gröna
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Laura Huhtasaari saf
medlem Janne Jukkola saml
medlem Teemu Kinnari saml
medlem Anders Norrback sv
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Timo Suhonen sd
medlem Paula Werning sd
medlem Eerikki Viljanen cent (delvis)
medlem Peter Östman kd.

Sekreterare var

utskottsråd Tuire Taina.

Utlåtande JsUU 7/2024 rd Avvikande mening 1 /gröna

Avvikande mening

Motivering

Finland har förbundit sig att stoppa förlusten av biologisk mångfald före 2030 och att uppnå klimatneutralitet före 2035. Åren 2025–2028 är ytterst kritiska för att dessa mål ska nås. Man har försökt stoppa förlusten av biologisk mångfald fram till 2010 och sedan fram till 2020. Båda målen har misslyckats. Finlands utsläpp har minskat, men takten har avtagit och nu hotar exempelvis utsläppen från trafiken att öka till följd av regeringens åtgärder. Om det under 2025–2028 inte kommer att vidtas politiska åtgärder som ligger i linje med natur- och klimatmålen, kan dessa mål inte nås.

Regeringens förslag till plan för de offentliga finanserna 2025–2028 är helt otillräckligt med tanke på ett hållbart jord- och skogsbruk. Utan betydande ytterligare åtgärder kommer regeringens politik inte att räcka till för att bekämpa naturförlusten och klimatkrisen.

Jord- och skogsbruket spelar en nyckelroll för en ekologiskt hållbar framtid. En ökning av kolsänkorna är en absolut förutsättning med tanke på klimatmålet 2035. Bland de viktigaste orsakerna till minskningen av den biologiska mångfalden finns användning av skogarna, röjning av mark och exempelvis belastning från jordbruket på sjöar och vattendrag.

En av de viktigaste frågorna som den föreslagna planen för de offentliga finanserna inte kan svara på är utsläppen från torvmarker. De ökande utsläppen från torvmarker äventyrar allvarligt Finlands klimatmål och det finns ett stort behov av att öka kolsänkorna i marken. I planen ingår ändå inga extra satsningar eller åtgärder för att hantera utsläppen från torvmarker.

Utsläppen från torvmarker är också en viktig faktor bakom att jordbrukets utsläpp inte har minskat. Därför är det särskilt beklagligt att regeringen har beslutat att försvaga de mest kostnadseffektiva metoderna för att minska utsläppen och slopat stöden till exempel för våtmarksodling. Kostnaderna för återvätning eller reglerbar dränering av torvmarker är 10–30 euro/ton CO₂-ekvivalenter, vilket är ett lågt pris jämfört med alla andra sätt att minska utsläppen och också mycket lägre än medelpriserna inom utsläppshandeln, som ställvis har uppgått till hela 100 euro/ton CO₂-ekvivalenter. Det lönar sig att utnyttja de mest kostnadseffektiva metoderna för att minska utsläppen, eftersom de också har betydande fördelar med tanke på vattendragens välfärd och skyddet av den övriga biologiska mångfalden.

Det är problematiskt att det i planen inte heller anvisas något tillskott för att stärka kolsänkorna i skogarna. Enligt de senaste uppgifterna har markanvändningssektorn som helhet varit en utsläppsskälla också 2022, då de totala nettoutsläppen inom sektorn var 4,5 miljoner ton CO₂-ekvivalenter. Finland har inom ramen för EU:s LULUCF-förordning förbundit sig till att nivån på kolsänkan inom markanvändningssektorn är 17 miljoner ton CO₂-ekvivalenter. Det finns också mycket betydande ekonomiska risker med att underskrida denna nivå. Det är svårt att bedöma den verkliga risknivån, eftersom man för närvarande inte känner till priset på de koldioxidenheter som köps från andra länder som kompensation. Enligt Finlands miljöcentrals bedömningar kommer

Utlåtande JsUU 7/2024 rd
Avvikande mening 1 /gröna

minimnivån att ligga i miljardklassen. Att i planen för de offentliga finanserna inte försöka hantera så stora risker är verkligt ansvarslös ekonomisk politik.

Användningen av skogarna och alltför höga avverkningsvolymen är en central faktor bakom minskningen av kolsänkan. Detta kan man reagera på till exempel genom att sänka avkastningsmålet för Forststyrelsen Skogsbruk Ab och den vägen gå in för måttfulla avverkningar. Men några sådana åtgärder finns inte i planen för de offentliga finanserna.

Utsläppen från torvmarker, även torvmarksskogar, kan stödjas också genom att restaurera och avveckla dikningar. Inte heller här anvisas tilläggsåtgärder, men däremot har regeringen försvagat restaureringen bland annat genom att minska resurserna för genomförandet av Helmi-programmet. Ett mycket viktigt steg i fråga om torvmarksskogar vore att reformera stöden till skogsbruket så att de stöder viktiga klimat- och naturmål. Enligt Naturresursinstitutets uppskattning kan kolsänkorna i skogarna stärkas med upp till en miljon ton koldioxidekvivalenter, om man undviker istandsättningsdikning av torvmarksskogar och kalhuggning i torvmarksskogar.

Med tanke på skogarnas och skogsnaturens biologiska mångfald är det nödvändigt att rikta avverkningar endast till områden där det inte finns skog som är särskilt värdefull med tanke på naturen. Särskilt i södra Finland är de värdefulla skogarna få och samtliga behöver skyddas. Ett av de viktigaste instrumenten för detta är Metso-programmet, inom ramen för vilket staten finansierar skyddet av privatägda skogar. Med tanke på tryggheten av den biologiska mångfalden behövs det oundvikligen mer pengar för Metso-programmet. Men detta saknas i planen för de offentliga finanserna. Regeringen har rentav i viss mån minskat finansieringen av Metso-programmet.

De betydande klimat- och naturkonsekvenserna av användningen av skogarna måste minimeras också genom företagsstöd. Enligt Finlands miljöcentral är skattefriheten för träbränslen den mest natur- och klimatskadliga skatteutgiften. När det gäller ekonomiska styrmedel är införandet av en avgift för ändrad markanvändning ett fungerande sätt att minska skogsbrukets miljökonsekvenser. Jord- och skogsbruksministeriets och miljöministeriets gemensamma arbetsgrupp har redan för regeringen presenterat ett förslag om en sådan avgift. En avgift skulle skapa incitament för att minska röjningen och samtidigt stärka statsfinanserna.

När det gäller en hållbar skogspolitik och skogar är det också viktigt att höja träprodukternas förädlingsvärde. Ett fungerande sätt här är att öka träbyggandet. Inom träbyggande förblir skogarnas kol lagrat under en lång tid och släpps inte ut i atmosfären på nytt, till skillnad från produkter med kort livslängd. Regeringen har ett uttalat mål att höja förädlingsvärdet och också påskynda träbyggandet med hjälp av incitament. Det finns inga sådana incitament i planen för de offentliga finanserna.

Med tanke på utsläppsminskningarna inom jordbruket är det mycket problematiskt att planen inte innehåller några satsningar på att öka den växtbaserade maten. När det gäller utsläppen från jordbruket är animalieproduktionens andel obestridligen stor. Att öka den växtbaserade maten är därför ett av de effektivaste sätten att minska utsläppen från jordbruket. Det har också uppenbara folkhälsoeffekter, som i synnerhet på längre sikt har positiva effekter också för statsfinanserna.

Utlåtande JsUU 7/2024 rd
Avvikande mening 1 /gröna

Det behövs en tydlig plan och resurser för att främja växtbaserad mat. Många jämförelseländer har redan börjat göra det, så Finland riskerar att hamna på efterkälken. Det är viktigt att säkerställa tillräckliga FoUI-investeringar till stöd för främjandet av växtbaserad mat. Fördelarna för de offentliga finanserna är tydliga, eftersom offentligt stöd för FoUI-verksamhet skapar förutsättningar för företagens egen innovationsverksamhet. Ett sätt att främja växtbaserad mat är också att beakta dess goda miljöeffekter till exempel i beskattningen, varvid miljöskadliga produkter beskattas hårdare och miljöbättre produkter lättare. Efterfrågan på växtbaserad mat skulle också kunna förbättras om den offentliga upphandlingen i högre grad inriktades på produkter som är mindre skadliga för miljön.

Växtbaserad mat är också en viktig del av en hållbar försörjningsberedskap. Det finländska jordbruket är mycket beroende av utländska produktionsinsatser, också av gödselmedel. Genom att möjliggöra en mångsidig odling av kvävefixerande grödor kan detta beroende minskas och jordbrukets försörjningsberedskap förbättras. De fluktuerande priserna på gödselmedel orsakar problem också för jordbrukarnas och jordbrukets lönsamhet. Genom att minska behovet av gödselmedel förbättras enskilda jordbrukares möjligheter att tåla olika störningssituationer.

På samma sätt som växtbaserad mat är också ekologisk produktion ett sätt att öka oberoendet av utländska produktionsinsatser som gödselmedel och bekämpningsmedel. Läget inom den ekologiska produktionen i Finland har försämrats under de senaste åren och därför bör förutsättningarna för produktion av det slaget beaktas bättre i stödsystemet för jordbruket.

När det gäller animalieproduktionen är den beklagliga bristen i planen för de offentliga finanserna avsaknaden av en kontrollerad nedläggning av pälsfarmningen. Enbart under 2024 har pälsfarmningen hittills beviljats mer än 40 miljoner euro i stöd. Inom branschen sjunker intäkterna kraftigt och till exempel bankerna beviljar på många ställen inte längre några lån till branschen. Det fleråriga programmet för att genomföra en kontrollerad nedläggning av pälsfarmningen skulle stödja välbefinnandet hos både djuren och dem som bedriver verksamhet inom sektorn. Det behövs pengar för detta i planen för de offentliga finanserna.

En av jordbrukets viktigaste miljökonsekvenser är den diffusa belastningen på vattendragen. Därför behövs det mer resurser för vattenskydd. I planen för de offentliga finanserna satsas det särskilt på tillståndet i Skärgårdshavet. Detta är bra, men även andra avrinningsområden behöver skydd.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 22.5.2024

Tiina Elo gröna

Utlåtande JsUU 7/2024 rd

Avvikande mening 2 /sd

Avvikande mening

Motivering

Anslagen under jord- och skogsbruksministeriets huvudtitel uppgår till i genomsnitt 2,6 miljarder euro per år under ramperioden. Andelen för landsbygdsutveckling är 16 procent, andelen för jordbruk och livsmedelsekonomi 70 procent, andelen för naturresursekonomi 7 procent och andelen för övriga kapitel under huvudtiteln 7 procent vid ramperiodens slut. Största delen, det vill säga cirka 90 procent, av anslagen för utveckling av landsbygden och för jordbruk och livsmedelsekonomi hänför sig till genomförandet av Finlands CAP-plan 2023—2027, som infördes vid ingången av 2023.

Syftet med de åtgärder som finansieras med anslagen för utveckling av landsbygden är att ta till vara landsbygdsområdenas potential och öka deras livskraft på ett hållbart sätt. Under denna ekonomiska press bör regeringen fokusera på att söka och skapa förutsättningar för tillväxt och ta hand om landets säkerhet och försörjningsberedskap. Målen för landsbygdsutvecklingen stöds bland annat med hjälp av företagsstöd för landsbygden, forsknings- och utvecklingsprojekt och landsbygdsrådgivning. Även dessa projekt måste kunna bedömas kritiskt och med tanke på tillväxt och effektivitet så att landsbygdens livskraft och livsmedelsförsörjning tryggas. Anslagen för utveckling av landsbygden uppgår under ramperioden till i genomsnitt 465 miljoner euro per år.

Systemet för jordbruksstöd måste kunna reformeras och effektiviseras. Regeringen saknar medel och vilja för detta. Oron för jordbrukets lönsamhet är gemensam. Försörjningsberedskapen bör tryggas under alla förhållanden, men den ska bygga på en marknadsbaserad, lönsam och från stödberoende frikopplad inhemsk jordbruks- och livsmedelsproduktion. Man måste frångå de importbaserade produktionsinsatserna och utveckla till exempel den inhemska gödselproduktionen.

SDP uttrycker oro över jordbrukets lönsamhet och försörjningsberedskap och avkräver regeringen åtgärder för att driva fram den parlamentariska arbetsgruppens förslag. Det har gått ett år av regeringsperioden och förslagen har fastnat i ministeriets maskineri.

Även stödsystemet för jordbruket måste bedömas med avseende på effektivitet och rättvis fördelning. När det krävs effektivitet och budgetnedskärningar i hela samhället måste man också se till att jordbruksstöden riktas till de gårdar som faktiskt producerar livsmedel.

Enligt Naturresursinstitutet betalades det så sent som 2020 arealbaserade stöd på 60 miljoner euro till gårdar som inte haft inkomster av jordbruksprodukter eller utarrendering av åkrar. Naturresursinstitutet föreslår poängsättning av åkrarna enligt skördeproduktion så att jordbruksstöden fullt ut kan styras till livsmedelsproducerande åkrar. Genom att noggrant rikta stödmåtoderna främjas inte bara en rättvisare användning av skattepengar utan också aktiv matproduktion och ett klimat- och miljösamt jordbruk.

Utlåtande JsUU 7/2024 rd
Avvikande mening 2 /sd

Livsmedelsindustri och kunnig arbetskraft

Regeringens politik saknar en tydlig linje, vilket har skapat osäkerhet inom den finländska livsmedelssektorn. Det är viktigt att omvärlden är stabil för att företagen ska våga investera. Skatteändringarna, nedskärningarna i utbildningen och avsaknaden av en politisk linje till exempel i fråga om distributionsskyldigheten skapar osäkerhet i investeringsmiljön. Det behövs en gemensam vilja för att främja livsmedelsexporten på lång sikt och för de permanenta resurserna.

Tillgången på kompetent arbetskraft är fortfarande ett centralt tillväxthinder för företag inom livsmedelsbranschen. Nedskärningen på 100 miljoner euro inom yrkesutbildningen för vuxna kan försämma tillgången på kompetent arbetskraft inom livsmedelsbranschen. Kontinuiteten i finansieringen av nybörjarplatserna inom högskoleutbildningen i livsmedelsindustri måste tryggas.

Exempelvis den gröna branschen lider också av regeringens försämringar i fråga om vuxenutbildning och branschbyte. Av de omkring 1 000–1 200 studerande som söker till grundläggande yrkesutbildning inom branschen är färre än 10 procent sådana unga som söker via den gemensamma ansökan. Största delen av de sökande är vuxna som vill byta bransch. Branschen är bekymrad över tillgången på kompetent arbetskraft i fortsättningen, när möjligheterna att byta bransch som vuxen har försämrats radikalt av regeringen i och med att vuxenutbildningsstödet slopas.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 22.5.2024

Piritta Rantanen sd
Timo Suhonen sd
Paula Werning sd

Utlåtande JsUU 7/2024 rd

Avvikande mening 3 /cent

Avvikande mening 3

Motivering

Centerns riksdagsgrupp anser att regeringsprogrammet innehåller många bra skrivningar om jord- och skogsbruk samt fiske och jakt. Vi välkomnar att jordbrukets betydelse som en del av försörjningsberedskapen och samhällets strategiska kärna har identifierats. Tyvärr finns det varken finansiering eller medel i planen för de offentliga finanserna för 2025–2028 för att fullfölja de flesta positiva utfästelser i regeringsprogrammet.

Även om betydande nedskärningar görs också inom jord- och skogsbrukssektorn under planeringsperioden, har man i huvudsak lyckats rikta nedskärningarna till något annat än livsmedelsproducerande jordbruk. Men samtidigt befarar vi att de exceptionellt stora nedskärningarna i Livsmedelsverkets omkostnader kan äventyra genomförandet av kärnuppgifterna och till exempel fördröja utbetalningarna av jordbruksstöden. Med tanke på jordbrukarnas rättssäkerhet är det nödvändigt att stödutbetalningarna genomförs så snabbt som möjligt.

Vi understryker att jordbrukets lönsamhet fortfarande är mycket svag. Därför godkänner vi inte nedskärningarna i jord- och skogsbruket. I stället för att lindra jordbrukets och landsbygdens nödläge föreslås det i planen för de offentliga finanserna exempelvis nedskärningar på 137,5 miljoner euro i medlen för utveckling av landsbygden. Trots att regeringen har hittat ersättande medel i de stödmedel för jordbruket som sparades in 2021–2022 är det fortfarande mer motiverat att låta bli att genomföra nedskärningen överhuvudtaget och att använda de medel som sparats in från tidigare år för att stödja livsmedelsproduktionen.

Att enbart trygga nuläget räcker inte heller i något fall till för att den inhemska matproduktionen ska kunna bevaras på lång sikt. Vi påpekar att de mål för tillväxt inom sektorn som skrivits in i regeringsprogrammet är betydligt mer ambitiösa än de mål som skrivits in i planen för de offentliga finanserna.

Hela den finländska livsmedelskedjan behöver starkare tillväxtutsikter. Vi är särskilt oroade över regeringens överhuvudtaget blygsamma satsningar på livsmedelsexport. För försörjningsberedskap och exportfrämjande åtgärder inom jordbruks- och livsmedelssektorn och bioekonomisektorn anvisas 10 miljoner euro per år från och med 2025. Det är ett steg i rätt riktning men ändå är satsningen otillräcklig och utspridd på alltför många projekt. Centern föreslår att man under ledning av jord- och skogsbruksministeriet stärker rollen och ansvaret för livsmedelsexporten, särskilt för att aktörerna inom livsmedelsbranschen ska samordna exporten. Utan en omorganisering och effektivisering av exportverksamheten kommer man inte att kunna fördubbla exporten i enlighet med regeringsprogrammet. Vi föreslår att också vårt lands ambassader och konsulat utomlands anlitas för exportverksamhet, så som man framgångsrikt har gjort i till exempel Irland och Danmark.

Vi bör så snart som möjligt finna en lösning för fortsatt stamvårdande jakt på storvilt. Detta minskar också kostnaderna för statsfinanserna i och med att rovdjursersättningarna minskar och behovet av olika vargprojekt minskar. Om jägarna avstår från handräckningsuppgifterna gällande stor-

Utlåtande JsUU 7/2024 rd
Avvikande mening 3 /cent

vilt efter det att stamvårdande jakt upphört, medför detta betydande konsekvenser för statsfinanserna och allvarliga olägenheter för den allmänna säkerheten.

Inkomstsidan i de offentliga finanserna kan stärkas med drygt 20 miljoner euro genom att Forststyrelsens intäktsföring ökar i och med det höga virkespriset och vindkraftverk till havs. Dessa åtgärder bidrar till att minska nedskärningarna inom sektorn.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 22.5.2024

Anne Kalmari cent
Eerikki Viljanen cent